ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
UZAKTAN EĞİTİM MERKEZİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Matematik Bölümü
Dijital Ders Platformu

Analitik Geometri II

Prof. Dr. Emin KASAP

Ders 11

KONİKLERDE TEĞET

Bir Konik ile Bir Doğrunun Konumu

$\phi(x,y) = Ax^2+Bxy+Cy^2+Dx+Ey+F=0$ denklemli M koniği ve $y=mx+n$ denklemli d doğrusu verilsin. M koniği ile d doğrusunun konumunu araştırmak demek, doğru ve konik denklemlerinin oluşturduğu sistemi ortak çözmek demektir:

$$Ax^2+Bx(mx+n)+C(mx+n)^2+Dx+E(mx+n)+F=0$$

$$\Rightarrow (Cm^2+Bm+A)x^2+(Bn+2mC+mE+D)x+Cn^2+En+F=0$$

olur. x e göre 2. dereceden olan bu denklemin diskriminantı δ olmak üzere,

1) $\delta > 0$ ise denklemin iki reel kökü vardır. Yani d doğrusu M koniğini iki noktada keser.

2) $\delta = 0$ ise denklemin tek kökü vardır. O halde d doğrusu M koniğini tek noktada keser. Yani d doğrusu M koniğine teğettir.

3) $\delta < 0$ ise denklemin reel kökü yoktur. Yani doğru koniği kesmez.

Örnek: $x^2 - xy + y^2 + 2x - y = 0$ koniği ile $y = 2x + 1$ doğrusunun birbirine göre durumunu araştırınız.

Çözüm:

$y = 2x + 1$ ifadesi konik denkleminde yerine yazılırsa,

$$x^2 - x(2x+1) + (2x+1)^2 + 2x - 2x - 1 = 0$$

$\Rightarrow$ $x^2 - x = 0$ bulunur.

$\delta = 1 > 0$ olup doğru koniği iki noktada keser.

$$x^2 - x = 0 \text{ dan } x(x-1) = 0 \Rightarrow x = 0 \,,\; x = 1$$

$\Rightarrow$ Doğru koniği $P(0,1)$ ve $Q(1,3)$ noktalarında keser.

Koniğe Bir Noktadan Çizilen Teğetin Denkleminin Bulunması

$\Phi(x,y) = Ax^2 + Bxy + Cy^2 + Dx + Ey + F = 0$ denklemli M koniği ve bir $P(x_1,y_1)$ noktası verilsin. P den geçen doğrular

$$d \ldots \quad y - y_1 = m(x - x_1)$$

şeklindedir. Şimdi M ile d doğrularının oluşturduğu sistemi çözelim:

$$Ax^2 + Bx(m(x-x_1)+y_1) + C(m(x-x_1)+y_1)^2 + Dx + E(m(x-x_1)+y_1) + F = 0$$

$\Rightarrow ax^2 + bx + c = 0$ şeklinde bir denklem elde edilir.

$\delta = b^2 - 4ac$ olmak üzere, $\delta = 0$ ise doğru koniğe teğettir.

$\delta = 0$ denkleminde bilinmeyen m dir.

a) $\delta = 0$ için $m_1 \neq m_2$ ise P noktasından koniğe iki teğet çizilebilir.

b) $\delta = 0$ için $m_1 = m_2$ ise P den koniğe bir tek teğet çizilebilir. P noktası koniğin üzerindedir.

c) $\delta = 0$ için m değeri yoksa P den koniğe teğet çizilemez. P noktası koniğin içindedir.

Örnek: $x^2+4xy+4y^2+2x+1=0$ koniğine $P(-1,0)$ noktasından çizilen teğetlerin denklemini bulunuz.

Çözüm:

P den geçen doğrular

$$d \ldots \quad y=m(x+1)$$

şeklindedir. Ortak çözüm yapılırsa,

$$x^2+4xm(x+1)+4m^2(x+1)^2+2x+1=0$$

$$\Rightarrow (4m^2+4m+1)x^2+(8m^2+4m+2)x+4m^2+1=0$$

Teğet olması için doğru ile koniğin tek ortak noktası olmalıdır.

$$\Rightarrow \Delta=(8m^2+4m+2)^2-4(4m^2+4m+1)(4m^2+1)=0 \text{ olmalıdır.}$$

$$\Rightarrow 4m^2=0 \Rightarrow m=0 \text{ bulunur.}$$

O halde koniğe $P(-1,0)$ dan çizilen teğetin denklemi

$$y=0 \text{ dır.}$$

Örnek: $x^2+xy+4y^2-x-3y+1=0$ koniğine $P(1,0)$ noktasından çizilen teğetlerin denklemlerini bulunuz.

Çözüm:

P den geçen doğrular

$$d \ldots \quad y = m(x-1)$$

şeklindedir. Bu doğrular içinden koniğe teğet olanları arıyoruz.

Ortak çözüm yapılıp düzenlenirse

$(4m^2+m+1)x^2+(-8m^2-4m-1)x+4m^2+3m+1=0$ bulunur. Teğet olma şartından $\delta=(-8m^2-4m-1)^2-4(4m^2+m+1)(4m^2+3m+1)=0$ olmalıdır.

$$\Rightarrow \quad 12m^2+8m+3=0$$

bulunur. Bu denklemin kökü olmadığından P noktasından koniğe teğet çizilemez.

NOT: $\phi(x,y) = Ax^2 + Bxy + Cy^2 + Dx + Ey + F = 0$ koniğine üzerindeki bir $P(x_1, y_1)$ noktasından çizilen teğetin denklemi bulunurken türevin geometrik anlamını da kullanabiliriz:

Teğetin denklemi $y - y_1 = m_T(x - x_1)$ şeklinde olup burada,

$$m_T = -\left.\frac{\phi_x}{\phi_y}\right|_P$$

$$= -\left.\frac{2Ax + By + D}{Bx + 2Cy + E}\right|_P$$

$$= -\frac{2Ax_1 + By_1 + D}{Bx_1 + 2Cy_1 + E} \quad \text{dir.}$$

Örnek: $\frac{x^2}{a^2}+\frac{y^2}{b^2}=1$ elipsinin $P(x_1,y_1)$ noktasındaki teğetinin denkleminin,

$$\frac{x_1}{a^2}x+\frac{y_1}{b^2}y=1$$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm:

$$\phi(x,y)=\frac{x^2}{a^2}+\frac{y^2}{b^2}-1=0 \quad , \quad m_T=-\frac{\phi_x}{\phi_y}\Big|_P=-\frac{b^2}{a^2}\frac{x_1}{y_1}$$

$\Rightarrow$ Teğet, $\quad y-y_1=-\frac{b^2}{a^2}\frac{x_1}{y_1}(x-x_1)$

$$\Rightarrow y-y_1=-\frac{b^2}{a^2}\frac{x_1}{y_1}x+\frac{b^2}{a^2}\frac{x_1^2}{y_1} \Rightarrow yy_1-y_1^2=-\frac{b^2}{a^2}x_1x+\frac{b^2}{a^2}x_1^2$$

P, elips üzerinde olduğundan, $\frac{x_1^2}{a^2}=1-\frac{y_1^2}{b^2}$ dir.

$$\Rightarrow yy_1-y_1^2=-\frac{b^2}{a^2}x_1x+b^2\left(1-\frac{y_1^2}{b^2}\right) \Rightarrow yy_1=-\frac{b^2}{a^2}x_1x+b^2$$

$$\Rightarrow \frac{x_1}{a^2}x+\frac{y_1}{b^2}y=1$$ bulunur.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ UZAKTAN EĞİTİM MERKEZİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Matematik Bölümü
Dijital Ders Platformu

Teşekkürler

Analitik geometri

Prof. Dr. Emin KASAP

Ders 11